

Naša JRM učestvuje u rješavanju krupnih problema naše obale i otoka

Kap. fregate Anđelko Kalpić, Split

Za jedan dio našeg obalskog ruba, napose za otoke snabdijevanje vodom, pošumljavanje goleti i elektrifikacija predstavljaju probleme od golemog životnog značaja za stanovništvo tih krajeva. Samo djelomičan pogled učešća Ratne mornarice, njenih kadrova i sredstava u rješavanju ovih gorućih problema na nekim područjima obale i pojedinim otocima, ističe njen doprinos u općim naporima zajednice da se neki dosad zapušteni krajevi unaprijeđe.

Na području Srednje Dalmacije u vodoistraživačkim radovima izgrađeno je 1875 metara bušotina. Iskopano istražnih kaptažnih bunara 233 metra. Na ovim i sličnim radovima geolozi i stručnjaci dali su preko 1000 radnih dana, oficiri, inženjeri i tehničari 1650, a vojnici 19,200 radnih dana, dok je uz to radilo punih šest godina još oko 50 radnika. Utrošena se financijska sredstva za ove radove kreću oko sume od 350,000.000 dinara. Dobijene količine vode predstavljaju dragocijenost ne samo zato što je time ublažena potreba za vodom, već i zato što je dobijena količina vode gotovo za dvaput jeftinija nego da se ona obezbijedi putem naplava i cisterni. Analiza Higijenskog zavoda u Splitu pokazuje da prijevoz vode vodonoscima iz Splita za Supetu na Braču stoji po litri 1 dinar i 28 para. Pronađena vrela uz to da daju svaki sekund samo 55 litara vode, mjesečno izbacuju toliku količinu vode da bi za njeno prebacivanje trebalo da se utroši 351,462.120 dinara.

Izvedeni radovi i utrošena sredstva pokazali su se potpuno opravdani. S radovima će se nastaviti i nije daleko dan, kada će poteći voda na slavinama u domovima na nekim otocima. Posebno nastojanje i napori čine se na planu da se iz morske i bočatne vode putem demineralizacije dođe do neograničenih količina pitke vode.

*

Potreba najširih razmjera od ekonomskog i klimatskog značaja je pošumljavanje dalmatinske goleti. U tu svrhu, pored ostalog, osnovana je Srednja šumarska škola i Institut. U tome učestvuje i Ratna mornarica. Problem je kako da se uhvati sadnica na golom i suhom kamenu. Ako se ponešto i uhvati, za ljetnih žega redovito propada. Dešavalo se da se zasađi po 5.000 sadnica na jedan hektar prostora, a da se od toga održi samo 5 do 10 posto. Da bi se postigli bolji rezultati posebno su obučavani mornari i vojnici u načinu sađenja i poduzete vanredne mjere za čuvanje nasada. Umjesto plitkih rupa, kopane su velike rupe, veličine od pola metra u dubini, visini i širini. U te jame donosila se zivatna zemlja iz obližnjih vrtača i dobro nagnojila. Radovi se većinom obavljaju ljeti, ili u jesen da se preko zime svi kapilari zasite vodom i đubrivom. U svaku rupu u jesen ili proljeće postavlja se 3 do 4 sadnice, od kojih kasnije ostaje samo jedna da se dalje razvija. Za sadnice se odabire ona vrst zelenilnog pokrova koja najbolje uspijeva na dotičnom prostoru. Prve dvije godine se biljka zalijeva. Već u trećoj godini biljka se aklimatizira i uhvati korijen. Preostaje samo da se sačuva od stoke. Ovakvim načinom sađenja uspjele

se održati 70 do 75 posto sadnica. Imá slučajeva da je na goloj površini krša za pet godina podignuta mala šuma, visine 50 do 70 centimetara: bora, česmíne, rogača i drugih kultura.

Razumije se da Ratna mornarica niti može, niti je pozvana da sama rješava ovaj problem. To je općedruštveni problem i svi smo za njegovo rješenje zainteresirani. Održana je i šira konferencija predstavnika šumarstva NR Hrvatske i Crne Gore. Na njoj su doneseni zaključci da se na osnovu Zakona o zaštitnim površinama pride podizanju šuma na obalskom području: Istre, Hrvatskog Primorja, Dalmacije i Crne Gore. Razrađeni su perspektivni planovi za radove na pošumljavanju za narednih deset godina.

Sa zadovoljstvom možemo ustanoviti da široka prostranstva krša, iako sporo i postepeno, dobijaju iz godine u godinu sve više zelenog pokrova. Ratna mornarica dala je tu svoj prilog. Pošumljeno je 304 hektara krasa, zasađeno je oko 1,000.000 sadnica. Od toga se primilo preko 600.000 komada. Vojnici i mornari dali su oko 60.000 radnih dana za izvršenje ovako obimnog posla, na čemu je utrošeno 16,507.100 dinara.

*

Teško bi bilo nabrojiti mnogobrojne akcije pružanja pomoći stanovnicima otoka u elektrifikaciji. Gotovo bi se moglo reći da tu struja još nigdje nije dopremljena, a da na neki način u tome nije učestvovala Ratna mornarica. Obično je to poneki pomoćni brod i njegova posada učinila prebacivanjem kabela i slično, kao što je bio slučaj nedavno kada je iz Zadra brod »Spasilac« sa još dva manja broda Ratne mornarice, položio dosada najveći kabal izrađen u domaćoj fabrici kablova »Moša Pijade« — Svetozarevo u dužini od preko 5.000 metara i spojio kablsku kuću u Preku sa izvorom električne energije. Time su otoci Ugljan i Pašman prvi među zadarskim otocima uključeni u elektroenergetski sistem zemlje i stvorena solidna osnova za daljnje poduhvate, po kojima će do kraja 1961. godine svi zadarski otoci dobiti struju. Na nekim važnijim radovima elektrifikacije pripadnici Ratne mornarice dali su 120.000 radnih dana. Za uređenje obalskog područja sjeveroistočne obale Jadranskog mora utrošeno je oko jedna i pol milijarda dinara.

Pogrešno je svoditi ljudski rad samo na suhe pokazatelje i brojke. Pogotovo to nije poželjno kod ovako složenih i teških radova. Ti podaci, ma kako oni bili veliki, ma kako brojke izgledale astronomske, mogu samo djelomično istaći sav onaj napor, ljubav i zalaganje koji su svijesno i dobrovoljno uložili pripadnici Ratne mornarice na jednom tako značajnom području aktivnosti od životnog interesa za naše radne ljude. Pored toga, kroz tu aktivnost izgrađivali su se mladi mašinisti, motoristi, električari, mineri, bravari, kovači, privrednici, koji po otsluženju vojnog roka opet na svoj način učestvuju u daljnjem napretku i izgradnji socijalističkog društva u Jugoslaviji.

Na šesnaestu godišnjicu čuvara našeg Jadrana — Ratne mornarice — ovo je jedan od njenih priloga našim narodima.